

АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО ТА КАПІТАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

©2019 ЗАХІДНА О. Р., СЕНИШИН Б. Б.

УДК 336.15:352
JEL: H61; H72

Західна О. Р., Сенишин Б. Б. Аналіз поточного та капітального фінансування з місцевих бюджетів

Бюджетне фінансування відіграє важливу роль у системі розподілу фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання. Метою статті є аналіз поточного і капітального фінансування з місцевих бюджетів у сучасних умовах, а також виявлення основних причин недофінансування бюджетних установ та заходів щодо їх подолання. Розглянуто сутність і стан бюджетного фінансування з місцевих бюджетів. Доведено, що бюджетне фінансування являє собою надзвичайно складне явище та є провідною ланкою фінансової системи держави. Визначено основні принципи, форми та методи, на яких ґрунтується система бюджетного фінансування. Систематизовано та класифіковано джерела фінансування бюджетних установ для виконання основних завдань з метою забезпечення суспільного добробуту. Охарактеризовано структуру бюджетного фінансування за економічною класифікацією. Проаналізовано динаміку поточного та капітального фінансування з місцевих бюджетів за економічною класифікацією протягом 2016–2018 рр., що дало можливість оцінити ефективність використання фінансових ресурсів місцевими органами влади. Визначено, що питома вага поточного фінансування дещо перевищує капітальне фінансування на рівні місцевих бюджетів. Висвітлено основні проблеми фінансування з місцевих бюджетів, а також заходи щодо їх подолання. Ефективне фінансування буде досягнуте лише за умов належного наповнення дохідної частини бюджету та стабільності законодавчої бази, а також відповідного контролю за витратами бюджетних коштів. Обґрунтовано необхідність підвищення ефективності використання бюджетних коштів та запропоновано основні шляхи їх оптимізації.

Ключові слова: бюджет, фінансування бюджетних установ, місцеві бюджети, поточне фінансування, капітальне фінансування, дефіцит.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-11-303-308>

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Західна Оксана Романівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри державних та місцевих фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: oksana.zaxidna@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

Сенишин Богдана Богданівна – студентка факультету управління фінансами та бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: bohdana1404@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9361-7170>

УДК 336.15:352
JEL: H61; H72

UDC 336.15:352
JEL: H61; H72

Західна О. Р., Сенишин Б. Б. Анализ текущего и капитального финансирования из местных бюджетов

Бюджетное финансирование играет важную роль в системе распределения финансовых ресурсов между субъектами хозяйствования. Целью статьи является анализ текущего и капитального финансирования из местных бюджетов в современных условиях, а также выявление основных причин недофинансирования бюджетных учреждений и мероприятий по их преодолению. Рассмотрены сущность и состояние бюджетного финансирования из местных бюджетов. Доказано, что бюджетное финансирование представляет собой чрезвычайно сложное явление и является ведущим звеном финансовой системы государства. Определены основные принципы, формы и методы, на которых основывается система бюджетного финансирования. Систематизированы и классифицированы источники финансирования бюджетных учреждений для выполнения основных задач с целью обеспечения общественного благосостояния. Охарактеризована структура бюджетного финансирования по экономической классификации. Проанализирована динамика текущего и капитального финансирования из местных бюджетов по экономической классификации в течение 2016–2018 гг., что позволило оценить эффективность использования финансовых ресурсов местными органами власти. Определено, что удельный вес текущего финансирования несколько превышает капитальное финансирование на уровне местных бюджетов. Освещены основные проблемы финансирования из местных бюджетов, а также меры по их преодолению. Эффективное финансирование будет достигнуто лишь при условии надлежащего наполнения доходной части бюджета и стабильности законодательной базы, а также соответствующего контроля за расходованием бюджетных средств. Обоснована необходимость повышения эффективности использования бюджетных средств и предложены основные пути их оптимизации.

Ключевые слова: бюджет, финансирование бюджетных учреждений, местные бюджеты, текущее финансирование, капитальное финансирование, дефицит.

Zakhidna O. R., Senyshyn B. B. Analyzing the Current and Capital Financing from Local Budgets

Budgetary financing plays an important role in the system of distribution of financial resources among economic entities. The article is aimed at analyzing the current and capital financing from local budgets in the today's environment, as well as identifying the main causes of underfinancing of budgetary institutions and measures to overcome them. The essence and status of budgetary financing from local budgets are considered. Budgetary financing has been proved to be an extremely complex phenomenon, which is a leading link of the State's financial system. The basic principles, forms and methods on which the budgetary financing system is based, are defined. The sources of financing for budgetary institutions are systematized and classified as to fulfilling basic tasks to ensure public welfare. The structure of budgetary financing is characterized according to economic classification. The dynamics of current and capital financing from local budgets according to economic classification and during 2016-2018 are analyzed, which allows to assess the efficiency of the use of financial resources by local authorities. It is defined that the proportion of current financing is slightly higher than capital financing at the level of local budgets. The main problems of financing from local budgets, as well as measures to overcome them, are highlighted. An efficient financing will be achieved only if the revenue part of the budget is adequately filled and the legislative framework is stable, as well as if appropriate control over the expenditure of budget funds is provided. The need to improve the efficiency of the use of budget funds is substantiated and the main ways of optimizing them are proposed.

Keywords: budget, financing of budgetary institutions, local budgets, current financing, capital financing, deficit.

Рис.: 3. Табл.: 1. Библ.: 8.

Західна Оксана Романовна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри державних та місцевих фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Україна)

E-mail: oksana.zaxidna@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

Сенишин Богдана Богдановна – студентка факультета управління фінансами і бізнесом, Львівський національний університет імені Івана Франка (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Україна)

E-mail: bohdana1404@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9361-7170>

Fig.: 3. Tabl.: 1. Bibl.: 8.

Zakhidna Oksana R. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of State and Local Finance, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: oksana.zaxidna@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

Senyshyn Bohdana B. – Student of the Faculty of Finance Management and Business, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: bohdana1404@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9361-7170>

В умовах соціально-економічних трансформацій важливу роль відіграє бюджетне фінансування, яке, своєю чергою, виступає важливим елементом функціонування нашої держави. Раціонально розподілені кошти з державного та місцевих бюджетів дозволять задовольнити суспільні потреби всіх сфер життя, а також забезпечити сталий розвиток держави. Ефективне використання бюджетних коштів як державних, так і місцевих бюджетів дає змогу забезпечити соціальні та економічні потреби держави, а також належне функціонування бюджетних установ через основні функції, які вона виконує. Тому перед нами постає пошук заходів, спрямованих на забезпечення сприятливих умов щодо розвитку соціально-культурної сфери, сфери соціального захисту, медичного обслуговування та розвитку економіки в цілому.

Вагомий внесок у дослідження питань бюджетного фінансування зробили такі вчені, як С. Булгакова, О. Василик, А. Даниленко, Л. Василенко, Г. Вознюк, О. Вовчак, Л. Єрмошенко, К. Павлюк, М. Карлін, О. Кириленко, С. Мочерний, В. Опарін, О. Романенко, А. Сафонова, В. Федосов та інші.

Високо оцінюючи праці провідних науковців, слід зазначити, що питання забезпечення соціальних та економічних потреб держави, фінансування бюджетних установ різних сфер і забезпечення стабільності процесів сталого розвитку висвітлені недостатньо і потребують подальшого дослідження.

Головною метою роботи є аналіз поточного та капітального фінансування з місцевих бюджетів у сучасних умовах, а також виявлення основних причин недофінансування бюджетних установ і заходів щодо їх подолання.

Основною умовою ефективного функціонування національної економіки України в процесі інтеграції є економне та раціональне використання коштів державного бюджету, які спрямовуються на утримання галузей невиробничої сфери. Бюджетні установи є одними з найчисленніших груп організацій, які функціонують у нашій державі та потребують належного фінансування для виконання її основних функцій. Тому від обсягу коштів, які надаються з державного та місцевих бюджетів, та ефективності їх використання залежить розвиток соціально-економічної сфери нашого суспільства.

Відповідно до Бюджетного Кодексу України № 2456-VI бюджетне фінансування – це безповоротне та безоплатне виділення коштів із державного та місцевих бюджетів для виконання основних функцій щодо забезпечення діяльності бюджетних установ і організацій та задоволення суспільних потреб [1].

Слід зазначити, що бюджетному фінансуванню властиві певні ознаки, такі як:

- ✦ бюджетне фінансування являє собою одну із найважливіших форм виконання видаткової частини бюджету;
- ✦ його зміст полягає в безповоротному наданні бюджетних коштів;
- ✦ бюджетне фінансування з боку держави є формою бюджетної системи, яке зумовлює виконання основних функцій і заходів, а з боку суб'єктів господарювання – однією з форм фінансового забезпечення соціально-економічних сфер [2].

Таким чином, під бюджетним фінансуванням слід розуміти систему грошових відносин між державними і місцевими органами та фізичними чи юридичними особами на безповоротній основі, які здійснюються у встановленому Бюджетним кодексом України порядку органами Державної казначейської служби України.

Система бюджетного фінансування ґрунтується на певних принципах і характеризується специфічними формами та методами, без яких неможливий процес надання бюджетних коштів для задоволення суспільних потреб (рис. 1).

Важливу роль в організації процесу бюджетного фінансування відіграє використання принципів, які, своєю чергою, забезпечують правильність і раціональність розподілу фінансових ресурсів у бюджеті належним чином, відповідно до норм законодавства. До основних принципів бюджетного фінансування відносять такі:

1. *Принцип плановості* – видатки бюджетних коштів здійснюються відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України» та затверджених кошторисів і планів асигнувань на звітний період.
2. *Принцип цільового використання* – установи мають право використовувати бюджетні кошти на

Рис. 1. Структура системи бюджетного фінансування

Джерело: авторська розробка на основі [1; 2].

цілі в межах, установлених законодавством та згідно із затвердженими кошторисами і планами.

3. *Принцип безповоротності та безвідплатності* полягає в тому, що бюджетні кошти не потребують повернення та прямого відшкодування.

4. *Принцип ефективності* – одержання максимального результату з дотриманням суворої економії фінансових ресурсів.

5. *Принцип справедливості та неупередженості* ґрунтується на справедливому та неупередженому розподілі бюджетних ресурсів між усіма розпорядниками та отримувачами коштів.

6. *Принцип відкритості та прозорості* полягає в оприлюдненні показників використання бюджетних коштів та можливості зацікавленими особами мати вільний доступ до інформації.

7. *Принцип постійного контролю* являє собою здійснення внутрішнього та зовнішнього контролю стосовно кожного розпорядника бюджетних коштів, через перевірку та зіставлення витрачених коштів з даними бухгалтерського обліку державного та місцевих бюджетів [2–4].

Слід зазначити, що дотримання даних принципів фінансування бюджетних установ є доцільним і максимально ефективним з використанням форм і методів такого фінансування.

Форми бюджетного фінансування являють собою так звані способи забезпечення видатків бюджету на заходи, які мають відповідати та задовольняти соціально-економічні потреби суспільства.

Кошторисне фінансування як основна форма фінансового забезпечення має багато переваг, зокрема даний метод забезпечує відповідність між видатковою та дохідною частинами кошторису, передбачає чіткий і жорсткий контроль за надходженням і розподілом бюджетних асигнувань, що дає змогу досягнути бюджетною установою бажаних результатів відповідно до бюджетних призначень.

Незважаючи на переваги та широкий спектр використання даної форми фінансування, вона має ряд недоліків, таких як брак грошових коштів та джерел їх формування, встановлення суворих правил щодо використання фінансових ресурсів бюджетною установою, недостатня кількість стимулюючих факторів для раціонального та ефективного функціонування установ, а також відсутність зв'язку між процесом фінансування та результатами діяльності бюджетних установ, що зумовлює недостатність задоволення суспільних потреб.

Другою формою бюджетного фінансування є державне фінансування інвестиційних проектів, яке полягає в інвестуванні в об'єкти державної власності

шляхом капітальних вкладень, наданням кредитів під державні гарантії.

Третя форма бюджетного фінансування реалізується за допомогою міжбюджетних трансферів, які на безповоротній основі передаються з одного бюджету в інший. До них відносять різного роду дотації, субвенції та субсидії.

Ефективність системи бюджетного фінансування залежить від вибору відповідних методів, які забезпечують належне функціонування та виконання поставлених завдань. Сьогодні використовують єдиний метод казначейського рахунку для фінансування заходів з державного чи місцевого бюджетів через казначейство. Він забезпечує здійснення бюджетного фінансування видатків у своєчасному та повному обсязі, зарахування податків і зборів до державного чи місцевого бюджету, а також оперативний розподіл бюджетних коштів між головними розпорядниками та контроль за видатками в системі електронних платежів Національного банку України [1].

Система бюджетного фінансування сфер суспільного розвитку реалізується за допомогою видатків відповідних бюджетів. Відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України видатки бюджету – це кошти, спрямовані на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом (рис. 2) [1].

Слід зауважити, що саме бюджетні видатки є основним інструментом забезпечення стабільності та справедливості розподілу фінансових ресурсів для фінансування соціальної сфери, економічної діяльності, оборони та інших загальнодержавних потреб.

У даній статті проаналізовано динаміку виконання видатків з місцевих бюджетів за економічною класифікацією в період 2016–2019 рр. (табл. 1).

За економічною класифікацією бюджетні видатки поділяють на поточні та капітальні [5] (рис. 3). Поточні видатки пов'язані із наданням фінансових ресурсів юридичним і фізичним особам з метою задоволення їхніх потреб. До них відносять:

- ✦ оплата праці та нарахування на заробітну плату;
- ✦ видатки на утримання економічної та соціальної інфраструктури;
- ✦ поточні трансферти населенню;

- ✦ поточні субсидії державним і приватним підприємствам;
- ✦ видатки на погашення державного боргу та інші.

У своїй сукупності поточні видатки формують звичайний бюджет, на який припадає основна частина всіх бюджетних витрат, такі як адміністративні, на соціальні потреби, житлове та міське господарство, міський транспорт, водопровід і каналізацію, тобто видатки, пов'язані із повсякденною діяльністю місцевої влади.

Щодо капітальних видатків, то вони пов'язані з інвестуванням в основні фонди та нематеріальні активи, а також зі створенням запасів та резервів. До них включають:

- ✦ видатки на будівництво та капітальний ремонт;
- ✦ розвиток об'єктів державної та комунальної власності;
- ✦ інвестиційні субсидії та довгострокові бюджетні позики;
- ✦ забезпечення інвестиційних гарантій іноземним інвесторам.

Аналізуючи дані табл. 1, можна сказати, що плановий показник поточного фінансування з місцевих бюджетів, що включає загальний і спеціальний фонди, у 2018 р. становив 309,4 млрд грн. Фактичне виконання – 297,9 млрд грн, або 96,3% від планового обсягу видатків. Величина невиконання видаткової частини місцевих бюджетів становить 3,8%, або 19,3 млрд грн. У 2017 р. цей показник становив 18,7 млрд грн, або 4,2% від плану видатків. Щодо 2016 р., то тут простежується недофінансування на 11,5 млрд грн (3,7%).

Щодо капітального фінансування, то тут слід зауважити, що його питома вага є значно меншою за видатки із поточного бюджету та становила у 2018 р. 91,2 млрд грн, у 2017 р. – 74,4 млрд грн, а у 2016 р. – 52,7 млрд грн.

Отже, протягом 2016–2018 рр. у структурі видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією найбільшу частку займали:

- ✦ оплата праці та нарахування на заробітну плату (400,1 млрд грн, або 28%);
- ✦ використання товарів і послуг (332,5 млрд грн, або 24%);

Таблиця 1

Динаміка виконання видаткової частини з місцевих бюджетів за економічною класифікацією протягом 2016–2018 рр., млрд грн

Рік	Поточні видатки		Відхилення, %	Капітальні видатки		Відхилення, %
	План	Факт		План	Факт	
2016	309,4	297,9	96,3	66,3	52,7	79,5
2017	440,5	421,8	95,8	93,5	74,4	79,6
2018	498,8	479,5	96,2	113,2	91,2	80,6

Джерело: авторська розробка на основі [6].

Рис. 2. Бюджетна класифікація видатків бюджету та кредитування

Джерело: авторська розробка на основі [1].

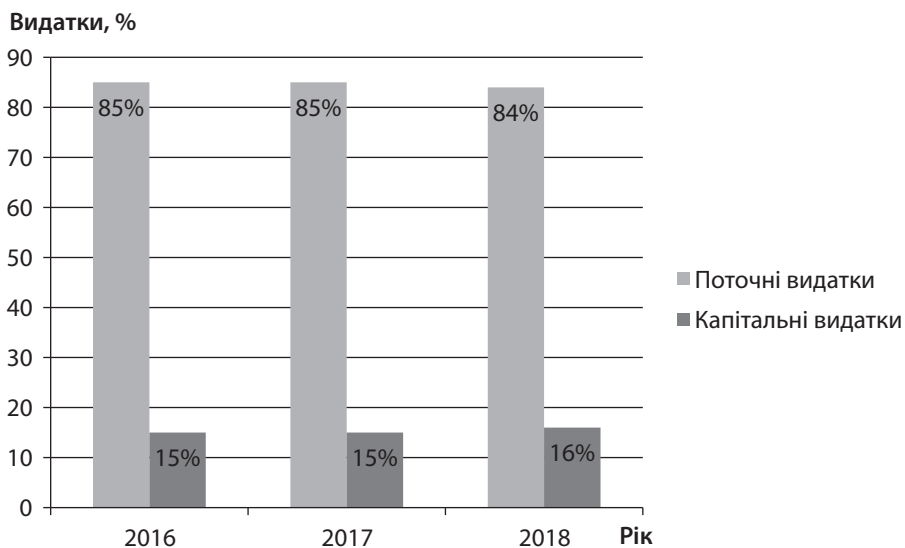

Рис. 3. Структура видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією протягом 2016–2018 рр., %

Джерело: складено на основі [6].

- ✦ соціальне забезпечення: пенсії, допомоги та стипендії (365 млрд грн, або 26%);
- ✦ капітальні видатки (218,3 млрд грн, або 15%).

З роками простежується тенденція зростання поточного та капітального фінансування з місцевих бюджетів, але, незважаючи на це, повністю профінансувати держава все ж таки не може. На це впливає ряд негативних чинників, зокрема [7; 8]:

- ✦ проблема наповнення дохідної частини державного та місцевого бюджетів;
- ✦ нерівномірний розподіл між місцевими бюджетами державних субвенцій;
- ✦ недостатня децентралізація в місцевих органах влади;
- ✦ високий рівень державного боргу, який гальмує процес розширення державних інвестицій та економічний розвиток країни;

- ✦ відсутність належного контролю за розподілом і використанням фінансових ресурсів;
- ✦ значна кількість видатків на утримання державного апарату управління;
- ✦ нестабільне нормативно-правове законодавство.

ВИСНОВКИ

Отже, видатки із місцевих бюджетів відіграють важливу роль тому, що вони виступають головною ланкою соціально-економічного розвитку України. За рахунок місцевих видатків фінансуються важливі сектори економіки, такі як освіта, медицина, оборона, культура, забезпечення громадського правопорядку, охорона навколишнього середовища та соціальний захист населення. Тому слід вжити заходи щодо покращення становища видаткової частини місцевих бюджетів, зокрема такі, як: розробка нових підходів щодо оптимізації видатків за певними статтями; чітке розмежування обов'язків між державними та місцевими органами влади, а також надання місцевим органам самостійності щодо планування і напрямів використання фінансових ресурсів; забезпечити стабільність та рівномірність зростання дохідної та видаткової частин, щоб не допустити профіциту або дефіциту державного бюджету, та вдосконалити законодавчу базу. Адже видатки місцевих бюджетів виступають ключовим інструментом соціально-економічного розвитку України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Дем'янишин В. Г. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2007. № 2. С. 34–48.
3. Височан О. С., Борис І. Я. Принципи, методи і механізм фінансування бюджетних установ. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19. № 1. С. 171–177.
4. Матросова В. О., Хижняк О. В. Проблеми фінансування бюджетних організацій на основі кошторису. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 2. С. 92–95.
5. Дюк А. А. Формування системи видатків державного бюджету та їх оптимізація. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/69.pdf
6. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
7. Західна О. Р., Петик Л. О., Щур-Живко О. С. Аналіз доходів та видатків Державного бюджету України. *Молодий вчений*. 2018. № 2. С. 714–718. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/165.pdf>
8. Онищенко С. В., Величко Ю. Є. Місцеві бюджети: проблеми їх наповнення та особливості використання в умовах бюджетної децентралізації. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 689–693. URL: <http://77.121.11.9/xmlui/bitstream/>

[handle/PolNTU/3951/%d0%9c%d0%be%d0%bb.%d0%b2%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b9.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://77.121.11.9/xmlui/bitstream/handle/PolNTU/3951/%d0%9c%d0%be%d0%bb.%d0%b2%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b9.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

REFERENCES

- “Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. Zvitnist pro vykonannya biudzhetyv” [State Treasury Service of Ukraine. Budget Execution Reporting]. <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
- Demianushyn, V. H. “Biudzhette finansuvannia ta yoho osoblyvosti v suchasnykh umovakh” [Budgetary Financing and Its Peculiarities under Modern Conditions]. *Svit finansiv*, no. 2 (2007): 34–48.
- Diuk, A. A. “Formuvannia systemy vydatkiv derzhavnoho biudzhetu ta yikh optymizatsiia” [Formation of the System of State Budget Expenditures and their Optimization]. *Efektivna ekonomika*. 2018. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/69.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- Matrosova, V. O., and Khyzhniak, O. V. “Problemy finansuvannia biudzhetykh orhanizatsii na osnovi koshtorysu” [Estimate-Based Problems of Financing Budget Institutions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomiczni nauky»*, no. 2 (2013): 92–95.
- Onyshchenko, S. V., and Velychko, Yu. Ye. “Mistsevi biudzhety: problemy yikh napovnennia ta osoblyvosti vykorystannia v umovakh biudzhethoi detsentralizatsii” [Local Budgets: Problem Filling them and Features of Use under Fiscal Decentralization]. *Molodyi vchenyi*. 2017. <http://77.121.11.9/xmlui/bitstream/handle/PolNTU/3951/%d0%9c%d0%be%d0%bb.%d0%b2%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vysochan, O. S., and Borys, I. Ya. “Pryntsypy, metody i mekhanizm finansuvannia biudzhetykh ustanov” [Principles, Methods and Mechanisms of Financing of Budgetary Institutions]. *Ekonomicnyi analiz*, vol. 19, no. 1 (2015): 171–177.
- Zakhidna, O. R., Petyk, L. O., and Shchur-Zhyvko, O. S. “Analiz dokhodiv ta vydatkiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy” [Analysis of Revenues and Expenditures of the State Budget of Ukraine]. *Molodyi vchenyi*. 2018. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/165.pdf>